

ran 1319-1332 hş./1940-1953) açıklamalar bölümünü oluşturan III. cildine almıştır. Edib'in, İbn Sinâ'nın *Kitâbü'l-İşârât ve't-tenbihât* adlı eserinin Farsça çevirisi ise yarım kalmıştır.

Edib-i Pîşâverî, eski şairler neslinden olmasına rağmen klasik konuları bir yana bırakarak eski kalıplar içinde sosyal ve siyasî yönü ağır basan temaları işlemeye yönelmiş ve bu hususta öncü olmuştur. Dile hâkimiyeti ve zengin bilgi birikimi sayesinde maksadını kalıplaşmış ifadeler yerine alışılmamış kelimeler ve tımturaklı cümlelerle anlatmayı tercih etmiştir. Şairane zevk ve acıklıktan yoksun olmakla birlikte son derece fasih ve sağlam olan şiirlerini şiir erbabı bile anlamakta güçlük çektiği için nâşir divanının neşrinde birçok kelimenin açıklamasını yapma gereğini duymuştur.

BİBLİYOGRAFYA :

Hänbâbâ, *Fihrist*, s. 473, 680, 1499, 3299; a.m.f., *Mü'ellifin-i Kütüb-i Çâpt-i Fârsî vü 'Arabî*, Tahran 1340 hş. I, 351-352; Yahyâ Âryanpür, *Ez Şabâ lâ Nîmâ*, Tahran 1350, II, 317-322; Mahmûd Hidâyet, *Güzlâr-ı Câvidân*, Tahran 1353, I, 83-84; *Ferheng-i Fârsî*, V, 111; *DMF*, I, 77; D. J. Irani, *Poets of the Pahlavi Regime*, Bombay 1933, s. 5-19; Muhammed-i İshâk, *Sûhanverân-ı İrân der 'Asr-i Hâzir*, Delhi 1933, I, 1-8; Reşîd Yâsemî, *Edebiyyât-ı Mu'âşır*, Tahran 1937, s. 10-13; Seyyid Muhammed Bâkır Burkaî, *Sûhanverân-ı Nâmî-i Mu'âşır*, Tahran 1329 hş./1950, I, 1-2; Rypka, *ILG*, s. 356-357; Büzürg-i Alevî, *Geschichte und Entwicklung der modernen Persischen Literatur*, Berlin 1964, s. 34-35; F. Machalski, *La littérature de l'Iran contemporain*, Krakow 1965, I, 42-48; Dihhüdâ, *Luğatnâme*, III, 1581-1582; L. P. Elwell-Sutton, "Adîb Pîshâvarî", *ELP Suppl.* (İng.), s. 41; Muhibur Rahman, "Adîb Pîshâvarî", *ELr*, I, 460.

MEHMET KANAR

EDİB SÂBİR

(ادیب صابر)

Şihâbüddîn b. İsmâîl Tirmizî
(ö. 546/1151-52 [?])

İranlı şair.

Horasan'ın Tirmiz şehrinde doğdu. İlk şiirlerini burada yazdı. Hayatının büyük bir bölümünü Nişâbur'da geçirdi. Şiirlerinde Edib ve Sâbir mahlaslarını kullandı. Horasan Valisi Mecdüddin Ebû'l-Kâsım Ali b. Ca'fer tarafından Selçuklu Sultanı Sencer'in huzuruna çıkarıldı; bu olaydan sonra sarayda önemli mevkilere yükseldi. Sencer'i öven kasideler yazdı. Hârizmşah Atsız'la aralarındaki ihtilâfları çözümlemek için Sencer tarafından Hârizm'e elçi olarak gönderildi. Hârizm'de

bulduğu yıllarda Atsız için de kasideler yazdı. Atsız'ın Sencer'i öldürtmek için iki kişiyi görevlendirdiğini yaşlı bir kadın vasıtasıyla Sencer'e bildirdi. Sencer de suikastçıları yakalatarak öldürttü. Ancak Edib Sâbir, olaydaki rolünü öğrenen Atsız tarafından Ceyhun ırmağında boğdurularak öldürüldü. Zebihullah Safâ, olayın 538 (1143-44) ile 542 (1147-48) yılları arasındaki bir tarihte meydana gelmiş olabileceğini ileri sürer (*Edebiyyât*, II, 644). Tezkire müellifleri Devletşah (*Tezkire*, s. 57) ile Hidâyet ise (*Mecma'u'l-fuşâhâ*, II, 821-822) Edib'in ölüm tarihi olarak 546 (1151-52) yılını verirler.

Çağdaşlarından Reşidüddin Vatvât, Hâkânî-i Şîrvânî, Nizâmî-i Arûzî, Senâî ve Evhadüddîn-i Enverî ile dostça münasebetler kuran Edib Sâbir, İran edebiyatının büyük şairlerinden biri sayılır. Nitekim ünlü kaside şairi Enverî bile bir şiirinde onu kendisinden daha üstün kabul etmiştir. Üslûbu daha çok Gazneli Mahmud'un saray şairlerinden Unsurî ve Ferruhî-i Sîstânî'yi andırır. Maddî aşk, şarap, zevk ve eğlence gibi temaların yanında âhîret, dünyanın vefasızlığı ve insanın âcizliği gibi konulara da yer veren Edib Sâbir'in özellikle aşk ve şarap konulu şiirlerinde İslâmî kurallara pek aldırış etmediği görülür. Şiirlerinde hâkim olan, insanın olayların elinde âciz kaldığı fikri, onun Cebriyye'nin tesirinde kaldığını düşündürmektedir.

Arapça'yı şiir yazacak derecede iyi bilen ve bazı meşhur Arap şairlerinin şiirlerini manzum olarak Farsça'ya tercüme eden Edib Sâbir'in 6000 beyit tutarındaki *Dîvân*'ı Ali Kavim (Tahran 1334 hş./1955) ve Muhammed Ali Nesih (Tahran 1343 hş./1964) tarafından yayımlanmıştır. Ancak bunlar ilmî birer neşir değildir.

BİBLİYOGRAFYA :

Avfî, *Lübâb*, s. 329-334; Cüveynî, *Târîh-i Cihângüşây*, II, 8; Devletşah, *Tezkire*, s. 57; Hândmîr, *Hâbitü's-siyer*, s. 518-519; Lutf Ali Beg, *Âteşkede* (taşbaskı), Bombay 1277/1860, s. 342-345; Hidâyet, *Mecma'u'l-fuşâhâ*, II, 821-822; Browne, *LHP*, II, 333-335; Bedîüzzaman Fürûzanfer, *Sûhen ü Sûhenverân*, Tahran 1308 hş., I, 250-266; Rîzâzâde Şafak, *Târîh-i Edebiyyât-ı İrân*, Tahran 1321 hş., s. 191-193; Safâ, *Edebiyyât*, II, 643-650; a.m.f., "Adîb Şâber", *ELr*, I, 460-461.

MÜRSEL ÖZTÜRK

EDİBÜ'İ-MEMALİK FERAHÂNİ

(bk. FERAHÂNİ).

EDİLLE-i ŞER'İYYE

(bk. DELİL).

EDİRNE

Marmara bölgesinin
Trakya kesiminde şehir
ve bu şehrin merkez olduğu il.

Balkan yarımadasının güneydoğu uzantısını teşkil eden Trakya kesiminde, Tunca ile Arda nehirlerinin Meriç'e ulaştığı yer yakınında bulunmaktadır. Tunca'nın Meriç'e kavuşmadan önce meydana getirdiği kavis içinde yer alan şehrin hemen hemen tam ortasına düşen ve üzerinde Selimiye Camii'nin bulunduğu tepelik kesimi denizden 75 m. yüksekliktedir. Bu yükseklik şehrin doğusunda daha da artarak 95-100 metreyi aşar. Anadolu'yu Avrupa'ya bağlayan ana yol üzerinde yer alması, buraya eski çağlardan beri büyük önem kazandırmıştır. Asıl gelişmesini ise Osmanlı hâkimiyeti döneminde göstermiş olup XIX. yüzyıldan itibaren uğradığı işgallerin ardından Türkiye Cumhuriyeti'nin bir sınır şehri olması daha fazla gelişip büyümesini olumsuz yönde etkilemiştir.

Tarih. Edirne'nin bulunduğu yerde Trak kabilelerinden birinin açık bir şehir veya pazar yeri kurduğu, sonradan buranın Makedonyalılar ve Romalılar tarafından genişletildiği genellikle kabul edilir. Bu sahadaki en eski şehir, Trak kabilelerinden Odrisler'ce Meriç'in Tunca ile birleştiği yerde kurulmuştu. Makedonyalılar burayı Orestler'in bir kolonisi haline getirmişler, şehre Orestia, varoşlarına ise Gonnoi adını vermişlerdi. Ayrıca bazı kaynaklarda buraya Odrisya, Orestas, Usudama adlarının verildiği de belirtilir. Ancak II. yüzyılda Roma İmparatoru Hadrianus (117-138) tarafından yeniden kurulunca onun adına izâfeten Hadrianopolis adını aldı. Bu ad yaygınlık kazanmakla birlikte Orestia veya Orestias adı da unutulmadı, hatta geç Bizans dönemi kaynaklarında dahi kullanıldı. İslâm kaynaklarında ise Hadrianopolis'ten bozma "Edrenos", "Edrenaboli" tarzında yazıldığı gibi I. Murad zamanında "Edrene" (ادرنه) imlâsı benimsendi ve uzun süre bu şekilde anıldıktan sonra muhtemelen XVIII. yüzyıldan itibaren "Edirne" olarak söylenmeye başlandı.

Roma hâkimiyeti döneminde İmparator Diocletien zamanından (284-305) başlayarak bu sahada teşkil edilen Haemi-